

Şerh Öncesi Yapılması Gereken Çalışmalar

Ali Bakkal

Giriş

Bediüzzaman Said Nursî Risale-i Nurların şerh ve izahı konusunda şöyle diyor: “Bu durûs-u Kur’âniyenin dairesi içinde olanlar, allâme ve müctehidler de olsalar, vazîfeleri, ulûm-u îmâniye cihetinde, yalnız yazılan şu Sözlerin şerhleri ve izâhlarıdır veya tanzimleridir.”¹ Artık bu sözden sonra risalelerin şerh edilip edilemeyeceği konusunun tartışılması da abesle iştigal olur. Çünkü risalelerin şerh ve izahını bizzat Üstad’ın kendisi istemektedir.

Şerh ve izah konusunda üç merhaleden bahsedilebilir. Birincisi şerh öncesi yapılması gereken çalışmalar, ikincisi şerh kriter ve metodunun belirlenmesi, üçüncüsü şerh yapma. Biz bu makalemizde birinci merhale olan “şerh öncesi yapılması gereken çalışmalar”ın neler olduğunu ortaya koymaya çalışacağız.

I. Risale-i Nur Kütüphanesinin kurulması

Sağlıklı bir şerh çalışmasının yapılabilmesi için öncelikle Bediüzzaman Said Nursî, Risale-i Nur ve Nurculuk’la ilgili kitap, makale, diğer yazı ve belgeler, ulaşımı kolay bir kütüphanede toplanmalıdır. Bu kütüphanede sadece lehte değil, aleyhte olan yazı ve çalışmalar da bulunmalıdır. Asılları elde edilemeyen yazı ve belgelerin fotokopisi, mikrofilm, resmi, CD’si, DVD’si veya imitasyonu bulundurulabilir.

Kütüphaneden kolayca faydalanabilmek için toplanan eserlerin çeşitli açılardan fihristi yapılmalıdır.

1. Bediüzzaman Said Nursî, *Mektubat*, 2005, s. 725

Bediüzzaman Said
Nursî hakkındaki
bilgiler: Risale-i
Nurların müellifi
olması hasebiyle
bu ansiklopedide
Bediüzzaman Said
Nursî hakkında
kapsamlı bilgi
bulunmalıdır.
Onun hayatıyla
ilgili bu bilgiler
tek bir madde
altında değil,
çeşitli maddelere
dağıtılarak
verilmelidir.

II. Risale-i Nur Ansiklopedisinin hazırlanması

Risale-i Nur şerhi için ihtiyaç duyulan en önemli kaynak ilmi usullere göre hazırlanmış bir Risale-i Nur Ansiklopedisidir. Bu ansiklopedinin muhtevası şöyle olmalıdır:

a. *Allah'ın isim ve sıfatları*: Bediüzzaman'ın en önemli gayesi Allah'ı tanımak ve tanıtmaktır. Cenâb-ı Allah risalelerde başka eserlerde olduğundan çok farklı bir şekilde tanıtılmıştır. Dolayısıyla bu ansiklopedide Allah'ın isim ve sıfatları Risale-i Nur gözüyle yeniden tanıtılmalıdır.

b. *Kur'an hakkındaki bilgiler*: Risale-i Nurun en mümtaz özelliği Kur'an tefsiri olmasıdır. Dolayısıyla bu ansiklopedide Risale-i Nur açısından Kur'an'a bakışı ve Kur'an'ın tanıtımını esas alan pek çok madde bulunmalıdır.

c. *Hz. Peygamberle (a.s.m.) hakkındaki bilgiler*: Bediüzzaman, sünnet-i seniyyeyi esas alan bir hayat tarzı teklif etmektedir. Hz. Peygamber (a.s.m.) insanlığa gönderilmiş son peygamber ve onlar için bir üsve-i hasenedir (güzel örnek). Ansiklopedide Risale-i Nur gözüyle Hz. Peygamberi (a.s.m.) tanıtan bütün maddeler yer almalıdır.

d. *Bediüzzaman Said Nursî hakkındaki bilgiler*: Risale-i Nurların müellifi olması hasebiyle bu ansiklopedide Bediüzzaman Said Nursî hakkında kapsamlı bilgi bulunmalıdır. Onun hayatıyla ilgili bu bilgiler tek bir madde altında değil, çeşitli maddelere dağıtılarak verilmelidir.

e. *Kavramlar*: Bediüzzaman İslâmî kavramları genellikle tarihî süreç içinde kullanıldığı anlamda kullanmıştır. Bununla birlikte bazı kavramlara yeni anlamlar eklemiş, bazı kavramları da kendisi geliştirmiştir. Meselâ mâna-yı harfî, mâna-yı ismî gibi kavramlar Bediüzzaman'ın geliştirdiği terimlerdir.

Risale-i Nur'la ilgili bazı internet sitelerinde gerek kavramlar gerekse diğer maddeler hakkında bilgi verilmektedir. Ancak bunların bir çoğu kısa izahlardan oluşmaktadır. Elbette her kavramın ayrıntılı olarak verilmesi gerekli değildir. Fakat Bediüzzaman'ın, üzerine sistemini kurduğu kavramların temel kaynaklara inilerek disiplinler arası yaklaşımla mukayeseli tahlillerine ihtiyaç vardır.

Öncelikle bir kavramın İslâmî literatürdeki yeri iyice tespit edilmeli, sonra da Bediüzzaman'ın bu kavrama yeni bir anlam katıp katmadığı irdelenmelidir.

f. *Kişiler, kurumlar, mekânlar*: Bediüzzaman ve Risale-i Nurlarla ilgili kişi, kurum ve mekânlar hakkında yeterli bilgi verilmelidir. Bazen bu kişilerin ismi risalelerde sarahaten geçmeyebilir. Hatta işaret yoluyla bile kendilerinden söz edilmemiş olabilir. Fakat bu kişilerin müsbet veya menfi anlamda Bediüzzaman'la bir ilişkisi varsa, ansiklopedide bunlara da yer verilmelidir. Bediüzzaman'ın yetişmesinde ve bazı olayların meydana gelmesinde tesiri olan kişiler iyice tanıtılmalıdır ki, Bediüzzaman ve Risale-i Nurlar daha iyi anlaşılsın. Bu kişiler hakkında, örnek olarak Van Valisi Tahir Paşa hakkında günümüzdeki özgeçmişlere benzer bir tanıtma yazısı asla yeterli değildir. Tahir Paşa'nın bazı şahsî özelliklerinden de bahsetmek gerekir.

Kişi olarak en çok ansiklopedide yer alması gerekenler Bediüzzaman'ın öğrencileridir. Özellikle bu talebelerin Bediüzzaman'la olan münasebetlerinin iyi anlatılması gerekir.

Kurumlar ve mekânlar hakkında bilgi verirken de kuru ansiklopedik bilgi yeterli değildir. Bu kurum ve mekânların Bediüzzaman ve Risale-i Nurlar alakaşısı iyi tespit edilmelidir. Meselâ Barla tanıtılırken onu fizikî ve beşerî coğrafya olarak tanıtmak yetmez, Bediüzzaman'ın başka yere değil de neden buraya sürgün edildiğine dair cevap da bu maddede bulunabilmelidir.

g. *Olaylar*: Bediüzzaman'ın hayatıyla ilgili veya Risale-i Nurlarda bahsi geçen olaylar hakkında yer, zaman, gerçekleşme şartları, sebep ve neticeleri itibarıyla sağlıklı bilgiler verilmelidir.

h. *Kitaplar ve müellifleri*: Risalelerde ismi geçen eserler (kitaplar) ve müellifleri hakkında yeterli bilgi verilmelidir.

1. *Nurculuk*: Bediüzzaman, Kelâm ve Tasavvuf ortasında, elindeki asa ile her gittiği yerde su çıkarma kabilinden, bilimler yoluyla Mârifetullah'a kısa yoldan kesin olarak ulaşmayı sağlayan bir yol açmıştır. Çağın en önemli İslami hareketi olan bu yola Nurculuk adı verildi ve bu konuda müsbet menfi çok şeyler yazıldı. Bu ansiklopedide Nurculuk adı verilen Risale-i Nur mesleği ve hareketi hakkında doyurucu bilgiler verilmelidir.

Ansiklopedide bazı küçük maddelerin dışında her maddenin altında maddeyi yazanın adı ve maddenin hazırlanmasında yararlanılan kaynaklar zikredilmelidir.

III. Bediüzzaman'ın hayatıyla ilgili bilgi ve belgelerin toplanmış olması

Sağlıklı bir şerhin önemli altyapı çalışmalarından birisi de Bediüzzaman'ın hayatıyla ilgili bilgi ve belgelerin toplanmış olmasıdır. Kısaca *Tarihçe-i Hayat* olarak bilinen *Bediüzzaman Said Nursî*, talebesi Abdulkadir Badıllı'nın Mufassal *Tarihçe-i Hayat* adlı eseri ve Necmeddin Şahiner'in *Bilinmeyen Taraflarıyla Bediüzzaman Said Nursî* adlı çalışması Bediüzzaman'ın hayatı hakkında önemli bilgiler içeren eserlerdir. Bununla birlikte bu eserlerde özellikle İstanbul'a gelmeden önceki hayatı ve Eski Said dönemi hakkında yeterli bilgi mevcut değildir. Bazı kişi ve olaylar Bediüzzaman'ı daha çok etkilemiştir. Özellikle onun bu kişi ve olaylarla münasebetini iyi tespit etmek gerekir. Meselâ en önemli hocalarından biri olan Abdurrahman-ı Tâğî (1831-1886) hakkında bir sayfayı geçmeyen bilgidен daha fazlasını bilmiyoruz. Yine onun ilk olarak talebe okuttuğu Horhor medresesi, burada okuyan talebeleri ve Bediüzzaman'ın onlarla münasebeti hakkında da fazla şey bilmiyoruz. Ayrıca ona izafe edilen bazı faaliyet ve olaylarla ilişkisinin olup olmadığını da iyi araştırmak ve belgelere dayandırmak gerekir.

Hayatını bilmeden Bediüzzaman'ı anlamak, Bediüzzaman'ın anlamadan da Risale-i Nurları anlamak mümkün değildir. Risaleler diğer ilmî kitaplara fazla benzemez. Risalelerle Bediüzzaman'ın hayatı arasında sıkı bir münasebet mevcuttur. Birçok risalenin, özellikle mektupların anlaşılması onun hayatının anlaşılmasına bağlıdır. Risalelerin anlaşılmasında haricî bağlam büyük önem arz eder.

IV. Risalelerin telif özelliklerinin tespiti

Risaleler mücerret ilmî kitaplar gibi olmadıklarından, onların telif yeri, telif zamanı, kime, niçin ve hangi şartlarda yazıldıkları büyük önem arz eder. Bu hususlar risalelerin haricî bağlamını teşkil eder. Hayatın içinden akıp gelen eserlerde haricî bağlam bilinmeden bu tür eserlerin anlaşılması mümkün değildir. Seneler geçtikçe bazı mektuplarda geçen olayları ve bu mektupların yazılış maksatlarını anlamakta zorluk çekilmektedir. Bu gibi hususlar ansiklopedik eserlerde tam olarak bulunamayacağı gibi, biyografik eserlerde de bulunmaz. Bu konuda ayrı ve müstakil bir çalışma yapmak gerekir. Sözünü ettiğimiz bu özellikler risale ve mektupların dipnotlarında da yer alabilir. Bunları risalelerin şerhi niteliğinde kabul etmek gerekir. Nitekim Bediüzzaman da yer yer Haşiye

Sağlıklı bir şerhin önemli altyapı çalışmalarından birisi de Bediüzzaman'ın hayatıyla ilgili bilgi ve belgelerin toplanmış olmasıdır. Hayatını bilmeden Bediüzzaman'ı anlamak, Bediüzzaman'ın anlamadan da Risale-i Nurları anlamak mümkün değildir.

Bediüzzaman'ın
bizzat kendisi
bu tabirleri
değiştirmişken,
güya orijinallik
ve aslına
sadakat adına
onun Eski Said
dönemindeki kitap
ve makalelerinin
aynen
yayımlanması
doğru
karşılanamaz.

adı altında bu tür bilgilere yer vermektedir.

V. Önceden neşredilen eserlerde Bediüzzaman'ın yaptığı değişikliklerin tespiti

Bediüzzaman Osmanlı döneminde yazdığı makale ve kitaplarında Said-i Kürdî ismini kullanıyordu. Cumhuriyet döneminde ise Said Nursî ismini kullanmış, Risale-i Nurlar da bu isimle neşredilmiştir. Yine Eski Said döneminde yazdığı kitap ve makalelerde Kürdistan kelimesini kullanırken, bunların yeni yazı ile yapılan neşirlerinde bu tabirin vilâyât-ı şarkiye (doğu vilayetleri) kavramıyla değiştirilmesini istemiştir. Risâle-i Nurlarda da Kürdistan kelimesini kullanmaktan çekinmiştir.

Bediüzzaman'ın bu hassasiyetinin sebebi yanlış anlaşılmaktan korunmak içindir. Neredeyse otuz yıl öncesine kadar etnik kimlikler kesinlikle millî değil, coğrafi ve folklorik anlamda kullanılırdı. Altmışlı yetmişli yıllarda halk arasında hiçbir etnik kimlik kınanmaz, birçok kişi “Kürt” lakabıyla anılırdı. Bu “etnik bir tanımlama” değil, bir “tanıma ve tanıtma” unvanı olarak kullanılırdı. Ancak devlet gözüyle durum biraz farklı idi. Cumhuriyet bir ulus devlet kimliğiyle kurulduğu için üst düzeydeki devlet ricali Türk ve Kürt kavramlarını millî birer kavram olarak kullanmaya başladılar. Bediüzzaman bu gerçeği bildiği için Cumhuriyetin kuruluşundan sonra yanlış anlamalara meydan vermemek için Kürdî nisbesini değil, doğduğu köye nisbetle Nursî nisbesini kullanmaya başladı. Yine bir ayrımcılığı zihinlere getirmesin diye Kürdistan kelimesi yerine vilâyât-ı şarkiye tabirini kullanmayı tercih etmiştir.

Said-i Kürdî ve Kürdistan ifadeleri günümüzde coğrafi ve folklorik anlamın ötesinde millî ve ırkî anlamda kullanıldığı için aynen bu şekildeki kullanımları gerek Türklerde gerekse Kürtlerde Bediüzzaman'ın da bir Kürt milliyetçisi olduğu şeklinde yanlış anlamalara sebebiyet verebilir. Halbuki o, hayatı boyunca ırkçılıkla mücadele etmiş bir insandı.

Risale-i Nur şerhi yapılmadan önce Bediüzzaman'ın daha başka hangi tabirleri hangi maksatla değiştirdiğini bilme ihtiyacımız vardır. Bununla ilgili olarak da elimizde net bir kaynak bulunması gerekir.

Bediüzzaman'ın bizzat kendisi bu tabirleri değiştirmişken, güya orijinallik ve aslına sadakat adına onun Eski Said dönemindeki kitap ve makalelerinin aynen yayımlanması doğru karşılanamaz. Çünkü eserler ona sunulup da onun hayatta olduğu bir zamanda neşredilmiş olsalardı, o bu tür kavramları değiştirecekti; değiştirmiştir de. Dolayısıyla bu eserlerin aynen yayımlanmaları halinde, Üstad'ın yaptığı değişiklikleri dipnotlarda veya önsöz ve takdim gibi yazılarda belirtilmesi kesin bir zarurettir. Hiç değiştirmeden veya not düşmeden bu tür eserlerin neşri Bediüzzaman'a ve Risale-i Nur hizmetine ciddi zarar verir. Hiç kimsenin, hayatı boyunca mücadele ettiği bir düşüncenin kılıfını ona giydirmeye veya gayr-ı meşrû davalarına meşrûiyet kazanmak için onu suistimal etmeye hakkı yoktur.

VI. Risalelerin hadis ve rivayet kaynaklarının tespiti

Risale-i Nurlarda pek çok hadis ve rivayet kullanılmıştır. *Mucizat-ı Ahmediye Risalesi* neredeyse baştan sonra hadislerden ibarettir. Bediüzzaman birçok sefer bu rivayetlerin bulunduğu kaynağa işaret etmiş, ancak sıhhati konusunda çok az şey söylemiştir.

Bediüzzaman'ın talebelerinden Abdülkadir Badıllı, bu konuda *Risâle-i*

Nur'un Kudsi Kaynakları adını taşıyan önemli bir çalışma gerçekleştirmiş, hazırlandığı dönem itibarıyla bu çalışma önemli bir ihtiyacı karşılamıştır. Bu eserde hadis ve rivayetlerin kaynakları gösterilmiş ve bazı değerlendirmeler de yapılmıştır. Bununla birlikte bu eser Bediüzzaman'ın hadislerle ilgili görüşlerini tam olarak yansıtmaktan uzaktır.

Bediüzzaman'ın eserlerinde kullandığı bütün hadislerin sahih olduğunu söylemek mümkün değildir. Açıkça ifade etmek gerekirse Bediüzzaman yerine göre zayıf ve hatta kendisinin dahi hadis olarak kabul etmediği bazı rivayetleri kullanmıştır. Ancak bu durum Bediüzzaman için hiçbir zaman bir nakise olarak değerlendirilmemelidir. İmam Gazzâlî'nin *İhyâ'sında* kullandığı hadislerin tahririni yapan el-İrakî bazı rivayetlerin kaydını hadis kitaplarında bulamamıştır. Bununla birlikte bu durum Gazzâlî için önemli bir nakise teşkil etmez. Genellikle onun kullandığı bu rivayetler terğib, terhîb ve fazilerlerle ilgilidir ve başta muhaddisler olmak üzere hemen bütün ulemâ bu konularda benzeri hadisleri kullanmışlardır. Kaynağın kudsîyetindeki tesir sebebiyle Bediüzzaman da hadis olarak rivayet edilen sözleri kullanmayı tercih etmiştir. Onun bu tercihi daha çok Yeni Said dönemine aittir. Bu dönemde Bediüzzaman an'anat-ı İslâmiye'ye malolan her şeyi almış, bunların sıhhatinden ziyade doğru yorum üzerine odaklanmıştır. İslâm'ın temel esaslarına uygun yorum yaptıktan sonra rivayetin sahih olup olmaması herhangi bir zarar vermez. Ebû Hanîfe ve İmam Malik de senedin sıhhatinden ziyade metnin sıhhatli olup olmamasına dikkat etmişlerdi. Bununla birlikte sened de rivayetin önemli bir parçasıdır ve onun hakkında da sağlıklı bilgiye ihtiyacımız vardır. Senedi sahih olmayan rivayetler üzerinde yorum konusunda fazla zorlanmaya da gerek yoktur. Günümüzde ilmî metot gittikçe gelişmektedir. Bu şartlar altında Bediüzzaman'ın kullandığı hadislerin sened bakımından da durumlarını bilmemiz gerekir. Sağlıklı bir şerh için böyle bir çalışmaya ihtiyacımız vardır.

VII. Yeni Said Eski Said ve Üçüncü Said farklılıklarının ortaya konması

Osman Yüksel Serdengeçti, ellili yıllarda Bediüzzaman'ın seksen iki yıllık hayatını şu cümlelerle özetlemiştir: "Said Nur, üç devir yaşamış bir ihtiyar. Görmüş bir ihtiyar... Üç devir: Meşrutiyet, İttihad ve Terakki, Cumhuriyet. Bu üç devir büyük devrilişler, yıkılışlar, çöküşlerle doludur. Yıkılmayan kalmamış! Yalnız bir adam var. O, ayakta."

Esasen Bediüzzaman Said Nursî de kendi hayatını Eski Said, Yeni Said ve Üçüncü Said şeklinde üç döneme ayırmaktadır. Ancak Serdengeçti'nin ayırımı ile Bediüzzaman'ın ayırımı birbirine tetâbuk etmemektedir. Serdengeçti'nin ayırımı tamamen siyasî ve konjonktürel değişimlere dayanan zamansal ve dönemsel bir ayırımdır. Bu ayırımda onun ruhî ve enfûsî kemalle ilgili değişimi etkili olmakla birlikte, ayırımın odak noktasında dine hizmet tarzı bulunur. O, her dönemin şartlarına uygun bir hizmet tarzı geliştirmiş, Yeni Said döneminde Kelam-Tasavvuf-Bilim arasında bir buluşma noktası olan Risale-i Nur Mesleğini ortaya koymuştur. Üçüncü Said döneminde sosyal ve siyasî açıdan farklı açılımlar ortaya koyması sebebiyle bu mesleğin "olmazsa olmaz" standartlarının yanı sıra bazı yumuşak taraflarının da bulunduğunu ortaya koymuş bulunmaktadır.

1878-1923 yılları Bediüzzaman'ın Eski Said dönemidir. Bu dönemde nakli ilimlerin yanı sıra akli ve felsefi ilimlerle de ilgilenmiş ve sosyal hayatın içinde olmuştur. Bu dönemde siyaset vasıtasıyla ilme ve dine hizmet etmeye çalış-

O, her dönemin şartlarına uygun bir hizmet tarzı geliştirmiş, Yeni Said döneminde Kelam-Tasavvuf-Bilim arasında bir buluşma noktası olan Risale-i Nur Mesleğini ortaya koymuştur.

Yeni Said
döneminde
Bediüzzaman
siyasetten ve
sosyal hayattan
o kadar uzaktır
ki ikinci dünya
savaşının çıktığı
ve bittiği süreç
içinde radyo
bile dinlemedi.
Çünkü zaman
imanı kurtarma
zamanıydı.

miş, öncelikle Van, Bitlis ve Diyarbakır'da dini ilimlerle birlikte fen bilimlerinin de okutulacağı Medresetüzzehra'yı kurma gayreti içinde bulunmuştur. Osmanlı'nın çöküşünden sonra birinci mecliste 163 milletvekilinin desteğine rağmen idarenin başıyla derin fikir ayrılıkları içinde olduğundan bu idealini gerçekleştirme imkânı bulamamıştır.

Bediüzzaman Said Nursî *Dıvan-ı Harb-i Örfi (İki Mekteb-i Musibetin Şehâdetnâmesi)* (1909/1911), *Hutbe-i Şâmiye* (1911 Ar.), *Devâül-Ye's* (1911), *Münâzarat* (1911/1911), *Muhâkemât* (1911), *Reçetetül-Avâm* (1911/1912 Ar.), *Reçetetül-Havass (Saykalül-İslâm)* (1911/1912 Ar.), *Nutuk- 1* (1908-1909/1912), *Teşhîsül-İllet* (1911/1912), *İşârâtül-İcâz fi Mezannîl-İcâz* (1914-1916/1918), *Bediüzzaman'ın Tarihçe-i Hayatı* (1919), *Noktaton min Nur-i Mârifetillab* (Nokta) (1919), *Hakikat Çekirdekleri- 1 Seçme Vecizeler* (1920), *Sünûhat* (1920), *Hutuvât-ı Site* (1920), *Hakikat Çekirdekleri-2* (1921), *Kızıl İcâz* (1899/1921), *Lemeât* (1921), *Şuaât* (1921), *Rumûz* (1921/1921), *Tulûât* (1921), *İşârât* (1921), *Katre* (1922 Ar.), *Zeylül-Katre* (1922 Ar.), *Habbe* (1922 Ar.), *Zeylül-Habbe* (1922 Ar.), *Zerre* (1922 Ar.), *Şemme* (1922 Ar.), *Zeyl* (1922 Ar.), *Zühre* (1923 Ar.), *Zühre'nin Zeyli* (1923 Ar.), *Hubâb* (1923 Ar.), *Zeyl-Hubâb* (1923 Ar.) adlı eserlerini Eski Said döneminde yazmıştır. Bu dönemde yazdığı eserlerindeki îcazlı üslubu dikkat çekicidir.

Eski Said dönemi içinde mütalâa ettiğimiz 1916-1923 yılları Bediüzzaman'ın Yeni Said dönemine geçişini oluşturur. Osmanlı Devleti'nin yıkılması, Rus esareti, Ankara'da kurulan yeni hükümetin onun beklentilerini karşılamaktan çok uzak olması onu siyasetten ve sosyal hayattan tamamen soğutur. Kendisine tevdi edilen mebusluğu ve teklif edilen Diyanet'teki müşavere azalığını ve Şark Vilâyetleri Umumî Vâizliği'ni kabul etmeyerek Ankara'dan ayrılır, Van'a gider. Bu yolculuk için aldığı tren bileti aynı zamanda Eski Said'i Yeni Said'e götüren bilet olacaktır.

1923-1949 yılları Bediüzzaman'ın Yeni Said dönemidir. Van'da münzevî bir hayat yaşamaya başlayan Bediüzzaman rahat bırakılmaz. Şeyh Said isyanına karşı çıktığı halde yine de bu isyan bahane edilerek önce Burdur'a (1926), sonra da Isparta'nın Barla nahiyesine sürgün edilir (1927). Bu sürgünle birlikte Bediüzzaman yeni bir hizmet tarzına karar verir ve bu hizmette kullanılacak eserleri yazmaya başlar. Daha Burdur'da iken *Nurun İlk Kapısı* adlı eserini telif eder. Bundan sonra telif edeceği eserlerini Risale-i Nur ana başlığı altında neşredecektir ve bu eserler Kelam-Tasavvuf-Bilim arasında bir buluşma noktası olan Risale-i Nur Mesleği'nin de kırmızı kaplı kitapları olacaktır. Bediüzzaman bundan sonra sırasıyla *Sözler* (1927-1930), *Mektubât* (1929-1934), *Barla Lahikası* (1927-1935), *Lem'alar* (1932-1936), *Şualar* (1936-1949), *Kastamonu Lahikası* (1936-1943) ve *Emirdağ Lahikası-I* (1944-1947) adlı eserlerini telif eder.

Barla hayatıyla birlikte Bediüzzaman'ın sürgün ve hapishane hayatı başlamıştır. İlerlemiş yaşına rağmen o bu sürgünlerden ve hapislerden yılmaz. Kendisini Kur'an hizmeti için görevli addeder ve her gün mücadelesini daha da arttırır. Nur Risaleleri manevî bir iksir gibi her okuyanı etkiler ve kısa zamanda memleketin her tarafına dağılır.

Yeni Said döneminde Bediüzzaman siyasetten ve sosyal hayattan o kadar uzaktır ki ikinci dünya savaşının çıktığı ve bittiği süreç içinde radyo bile dinlemedi. Çünkü zaman imanı kurtarma zamanıydı. Bu ideal uğrunda radyodan haber dinlemek dahi ona göre abesle iştiğal hükmündeydi. Müslümanın imanının tutuşmuş yanarken kâfirlerin savaş haberlerini dinlemenin ne faydası

olabilirdi ki!

Yeni Said döneminde Bediüzzaman sosyal hayattan ve siyasetten ne kadar uzaksa, eserleri ve talebeleriyle hayatın o kadar içindeydi. O âdeta ölmüş ruhları diriltmeye çalışıyordu.

1949-1960 yılları Bediüzzaman'ın Üçüncü Said dönemidir. 1949 yılı bir Eylül ayı sabahında Afyon Hapishanesinden tahliye edilen Bediüzzaman kendi tabiriyle Üçüncü Said dönemine girmiştir. Risale-i Nurların telifine ve Risale-i Nur Mesleği esaslarına göre hizmete devam etmekle birlikte bazı yönlerden Eski Said dönemine benzer tavırlar sergilemeye başlar. Başta Menderes ve Celâl Bayar olmak üzere bazı siyasilere mektuplar yazar, talebelerine Demokrat Parti'yi desteklemelerini söyler ve kendisi de bu hususta bazı mektuplar yazar. Risale-i Nur adına olmasa bile bir nur talebesinin şahsı namına siyasete girmesine izin verir. Daha önce has öğrencilerinin dışında kimseyle görüşmezken, şimdi kapısını herkese açmıştır. Artık öğrencileri de yanına daha rahat bir şekilde girip çıkabilmektedir. *Emirdağ Lâhikası-II* (1949-1960)'nın çoğunu ve *Nur Aleminin Bir Anahtarı* (1953) adlı eserini bu dönemde yazmıştır.

İçtimaî ve siyasî faaliyetleri takip edip siyasetçilere mektup yazması, gazeteleri takip etmesi, nazarları Risale-i Nur'a ve şahs-ı maneviye yönlendirmesi ve Nur dershanelerinin açılmasını teşvik etmesi gibi hususlar Üçüncü Said'in temel özelliklerindedir.

Eski Said, Yeni Said ve Üçüncü Said arasındaki farklılıkları sadece bu unvanların geçtiği yerlerdeki açıklamalara bakarak ortaya koymak mümkün değildir. Bu açıklamaların yanı sıra bu dönemlerde Bediüzzaman'ın aynı tür olaylara yaklaşımın biçimlerine ve her üç dönemde yazdığı eserlerdeki farklı yaklaşım tarzlarına da bakmak gerekir.

Genel olarak Üç Said arasında temelde düşünce farklılıkları mevcut değildir. 1897-1907 yılları arasında Van'da ikamet eden Molla Said-i Meşhûr'un ana düşüncesi ne ise, âdeta vefat etmek üzere Urfa'ya koşan Said Nursî'nin ana düşüncesi de odur. O'nun ana gayesi Kur'an'ın sönmez ve söndürülmez bir nur olduğunu göstermekti. Zamanlar ve dönemler farklılaşınca onun bu gayesini gerçekleştirmek için kullandığı argümanlarda da bazı değişiklikler olmuş, bazı konulara farklı dönemlerde farklı yaklaşımlarda bulunmuştur.

Hiç şüphesiz Bediüzzaman'ın asılla ilgili söz ve davranışlarını her zaman geçerli gerçekler olarak düşünüp şartlar ne olursa olsun her devirde kullanabiliriz. İman, ibadet ve ahlak esasları gibi.

Üç Said arasındaki farklılıkları tamamen dönemsel ve konjonktürel farklılıklar olarak algılamak doğru olmaz. Bediüzzaman, Yeni Said döneminde kader-i ilâhînin sevkiyle "Risale-i Nur Mesleği"ni ortaya koymuştur. Artık onun İslâm'a hizmette temel argümanı bu meslektir. Yeni Said dönemini yaşamış bir Said, tekrar Eski Said dönemine dönse, yine Risale-i Nur mesleğini esas alarak hizmet edecektir. Nitekim Üçüncü Said dönemi siyasî açıdan farklılaşmanın yanı sıra Risale-i Nur'u daha çok takviye ve pekiştirme dönemidir. Öyle anlaşılıyor ki bundan sonra kırk farklı Said gelse, bunların hepsinde Risale-i Nur odak noktası olacaktır.

Bu konuda özet olarak şöyle denilebilir: Bediüzzaman'ın her dönemde hep aynı olan söz ve davranışları ile Risale-i Nur mesleğiyle alakalı söz ve davranışları onun evrensel gerçeklikleridir. Bu gerçekliklerin doğru anlaşılması için Eski Said, Yeni Said ve Üçüncü Said arasındaki farklılıkların ortaya konması gerekir. Böyle bir çalışma neticesinde biz, onun sâbitelerini ve değişkenlerini

görme imkânına sahip olduğumuz gibi, bir şahısta üç dönemin nasıl toplanmış olduğunu da anlamış olacağız.

Risale-i Nur'lar şerhedilirken mutlaka Eski Said, Yeni Said ve Üçüncü Said farkına dikkat etmek gerekir. Said-i Nursî ne sadece Eski Said'den, ne sadece Yeni Said'den ve ne de sadece Üçüncü Said'den ibarettir.

Sonuç

Şerh yazmak bazen metin yazmak kadar zor bir iştir. Müellifi, müellifin yaşadığı şartları ve müellifin eserlerini anlamadan şerh yazılamaz. Sadece sözlük ve terim anlamlarının açıklanmasına dayanan bir şerh, yanlış değil ama eksik bir şerhtir. Şerhte asıl maksat müellifin maksadını ortaya koymaktır. Bu maksadın ortaya konulabilmesi için de önce şerh için gerekli olan çalışmaların tamamlanması, sonra da şerh kriter ve usullerinin ortaya konması gerekir.

Eksik şerh her zaman daha az ve eksik anlama neticesini doğurmaz, bazen de yanlış anlama neticesini doğurur. Yanlış anlamaya sebep olmaktansa hiç şerh yapmamak daha doğru bir davranış olur. Bu yüzden Risale-i Nurları şerhetmeye kalkışanların en azından şerh yaptığı konuyla ilgili alt yapıya sahip olup olmadıklarını kontrol etmek mecburiyetindedirler.

Özet

Telif zamanından uzaklaştıkça ve Türkçedeki yozlaşma giderek fazlalaştıkça Risale-i Nurların şerh ve izahına daha çok ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak doğru ve sağlıklı bir şerhin yapılabilmesi için, öncelikle şerh öncesi yapılması gereken çalışmaların tamamlanması, sonra da şerh kriterleri ve usullerinin belirlenmesi gerekir.

Risale-i Nur kütüphanesinin kurulması, Risale-i Nur ansiklopedisinin hazırlanması, Bediüzzaman'ın hayatıyla ilgili bilgi ve belgelerin toplanması, Risalelerin telif özelliklerinin tespiti, önceden neşredilen eserlerde Bediüzzaman'ın yaptığı değişikliklerin tespiti, Risalelerin hadis ve rivayet kaynaklarının çıkarılıp bu rivayetlerin sıhhat açısından değerlendirilmesi, Yeni Said, Eski Said ve Üçüncü Said farklılıklarının ortaya konması şerh öncesi tamamlanması gereken çalışmalardır.

Eksik kaynaklara dayanan şerhlerin de eksik olacağı açıktır. Öncelikle şerh için yapılması gereken ana çalışmaların tamamlanması gerekir.

Anahtar kavramlar

Eski Said, Yeni Said, Üçüncü Said, Said Nursî'nin dönemleri, Risale-i Nurların Şerhi, Risale-i Nurların Şerh Şartları

Abstract

The need for the interpretation of Risale-i Nur increases, as the time passes and the deterioration in the Turkish language gets worse. However for an accurate and sound interpretation, first of all we have to complete the studies that have to be made prior to interpretation and then determine the criteria and the ways of interpretation.

The studies that have to be completed before the interpretation can be listed as setting up a library of Risale-i Nur, preparation of the Encyclopedia of Risale-i Nur, collecting information and documents about the life of Bediüzzaman, determination of the authorship properties of the books of Risale-i Nur, determination of the modifications made by Bediüzzaman into the books written earlier, writing the sources for the Quranic verses and prophetic sayings narrated in Risale-i Nur and evaluation of these narrations in terms of their authenticity, putting forth the differences between Old Said, New Said, and the Third Said.

It is evident that an interpretation based on incomplete sources would be defective. First of all the basic studies required prior to the interpretation have to be completed.

Key Words

Old Said, New Said, The Third Said, Periods in Said Nursî's life, Interpretation of Risale-i Nur, Conditions for the Interpretation of Risale-i Nur.